

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

A Study of the Basic Information of Ban Don Ma Yang Community

Tat Thong Sub-district Mueang District Yasothon Province

อริสา ทันธิมา

Arisa Thanthima

นักศึกษา หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Students of Social Science for Local Development Program Rajabhat Maha Sarakham University

*Corresponding Author Email: thanthimaarisa@gmail.com

Received: 15 May 2025

Revised: 2 June 2025

Accepted: 3 June 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในชุมชนบ้านดอนมะยาง จำนวน 15 คน ที่มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง อาทิ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนที่มีถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปีขึ้นไป แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนมะยางพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนาข้าว ทั้งข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ รวมถึงการปลูกพืชผักพื้นบ้านและเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพและจำหน่ายเสริมรายได้ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มทอผ้า และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมและเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครัวเรือน 2) ด้านสังคม ชุมชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครอบครัวและเพื่อนบ้าน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและการบริหารจัดการส่วนรวมที่เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และเยาวชน ผ่านกิจกรรมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 3) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ชาวบ้านยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างดี โดยเฉพาะการยึดถือ “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” เช่น บุญบั้งไฟ และบุญเข้าพรรษา ซึ่งสะท้อนความเชื่อทางศาสนาและสร้างความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ การฟ้อนรำ การแต่งกายพื้นเมือง และการจัดกิจกรรมวัดยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น 4) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีภูมิปัญญาหลากหลายที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค และการทำนาแบบดั้งเดิม ภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ แต่ยังเป็นต้นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และสามารถต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และ 5) ด้านกายภาพ ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลำห้วย พื้นที่นา และที่ดินทำกิน ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และน้ำประปา เข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกครัวเรือน แม้ยังมีบางจุดที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะเส้นทางในฤดูฝนและสัญญาณอินเทอร์เน็ต พื้นที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน และศาลาชุมชน เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การศึกษา, ข้อมูลพื้นฐาน, ชุมชน

Abstract

This research consists purposes were to explore the basic information of the Ban Don Ma Yang community located in Tat Thong Sub-district Mueang District Yasothon Province. This research a qualitative the research instruments used include interviews and observation forms. The target group consists of 15 individuals selected through purposive sampling. These participants include community leaders, local wisdom keepers and residents who have lived in the community for more than 15 years. The collected data from interviews, observations, and relevant documents were analyzed using content analysis. Research Findings The study found that Ban Don Ma Yang community Tat Thong Sub-district Mueang District Yasothon Province has the following characteristics 1) Economy: The local economy relies mainly on agriculture, especially rice farming (glutinous and jasmine rice), with supplementary income from vegetable growing and livestock. Household income is moderate. Economic groups such as weaving and organic farming help enhance income and stability 2) Society: The community has strong social ties, a simple lifestyle, mutual support, and participatory leadership. Groups like the elderly, women, and youth are actively engaged in community activities 3) Culture and Traditions: Local customs are well preserved, especially the “Heet Sib Song, Khong Sib Si” traditions such as the Rocket Festival and Buddhist Lent. Cultural expressions like traditional dance and local dress strengthen community identity 4) Local Wisdom: Traditional knowledge, such as herbal medicine and rice farming techniques, is passed down through generations and has potential for community product development and cultural tourism and 5) Physical Environment: The area features lowlands and hills with natural resources like creeks and farmland. Basic infrastructure (roads, electricity, water) is mostly accessible, though rainy-season roads and internet signals need improvement. Temples, schools, and the community hall are central to local activities.

Keywords: Study, Basic Information, Community

บทนำ

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน หมายถึง กระบวนการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร และศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างรอบด้าน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในระดับพื้นที่ (สถาบันวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, 2562) การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชนอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถระบุปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนประกอบด้วยข้อมูลหลากหลายประเภท เช่น ข้อมูลประชากร รายได้ การศึกษา สุขภาพ อาชีพ รวมถึงทุนทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ และรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถเก็บรวบรวมได้จากเอกสารราชการ การ

สัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดเวทีประชาคม (บุญทัน ดอกไธสง, 2560) ข้อมูลที่ได้จะสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างตรงเป้าหมายและยั่งยืน ซึ่งการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนยังมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เพราะเมื่อชุมชนตระหนักรู้ถึงศักยภาพและปัญหาของตนเองแล้ว ก็จะสามารถร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2558) นอกจากนี้ ข้อมูลพื้นฐานยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ ทำให้สามารถปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนได้ตลอดเวลา

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการวางแผน พัฒนา และแก้ไขปัญหาได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกันก็เพิ่มศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง และการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากหลายมิติ เช่น สถิติประชากร (เช่น จำนวน การกระจายตามอายุ องค์ประกอบทางเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้) ทรัพยากรธรรมชาติและข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่ดินและน้ำ รวมถึงป่าไม้) รายละเอียดโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน แหล่งจ่ายไฟฟ้า ความพร้อมใช้น้ำประปา โรงเรียน โรงพยาบาล) และด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่น โครงสร้างเครือญาติ และกลุ่มสังคมต่าง ๆ ข้อมูลนี้รวบรวมได้จากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ หรือการประชุมชุมชน และเมื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานแล้ว องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลนี้เพื่อตรวจสอบปัญหาและความต้องการของชุมชน วางแผนกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพที่แท้จริงของพื้นที่ และดูแลและประเมินการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างเป็นระบบ กระบวนการนี้ช่วยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชากรได้อย่างแท้จริง เป็นต้น

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ยังเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจ “ตัวตน” ของชุมชนอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพพื้นที่ ผู้คน วิถีชีวิต หรือทรัพยากรที่มีอยู่ การเข้าใจข้อมูลเหล่านี้เปรียบเสมือนการมีแผนที่ที่ชัดเจนก่อนจะลงมือพัฒนาใด ๆ ในชุมชน การทำงานโดยไม่มีข้อมูลเปรียบเสมือนการเดินทางโดยไม่รู้ทิศทาง ซึ่งอาจพาไปผิดทาง หรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญควรครอบคลุมทั้งข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่ใช่แค่ตัวเลขหรือสถิติเท่านั้น แต่รวมถึงความเชื่อ ทศนคติ ความสัมพันธ์ และทุนทางสังคมของชุมชนด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็น “พลังซ่อนเร้น” ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจากภายใน หากมองเพียงแค่ข้อมูลภายนอก อาจมองข้ามศักยภาพสำคัญที่อยู่ในตัวคนหรือระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน อีกทั้ง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานยังมีบทบาทในการเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนอนาคตร่วมกัน เพราะเมื่อชุมชนรู้จักตนเองดีพอ ก็จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการพัฒนาอย่างแท้จริง นำไปสู่การร่วมลงมือและดูแลสิ่งที่สร้างขึ้นร่วมกันอย่างยั่งยืน ข้อมูลจึงไม่ใช่แค่เครื่องมือของนักวิชาการหรือหน่วยงานรัฐเท่านั้น แต่เป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนกับผู้เข้ามาช่วยพัฒนาอย่างเท่าเทียมและมีจริยธรรม

ดังนั้น การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลที่รวบรวมประกอบด้วย ข้อมูลประชากร อาชีพ รายได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมของศักยภาพและข้อจำกัดที่ชุมชนต้องเผชิญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลยังเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านดอนมะยาง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและการร่วมรับผิดชอบในกระบวนการพัฒนา ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชน ประเพณีท้องถิ่น

และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ก็ได้รับการสำรวจควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

การบททวนวรรณกรรม

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนถือเป็นกระบวนการสำคัญในการทำความเข้าใจโครงสร้าง สภาพปัญหา และศักยภาพของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่ต้องอาศัยข้อมูลจริงจากพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญมักประกอบด้วยข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งหากมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และปรกรณ์ ลีสกุล (2561) ได้เสนอว่า การใช้เครื่องมือแบบมีส่วนร่วม (Participatory Tools) เช่น การทำแผนที่ชุมชน ผังความคิด การวิเคราะห์กลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแนวทางที่ช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง สะท้อนความจริง และครอบคลุมมุมมองของคนในพื้นที่มากที่สุด ซึ่งต่างจากการใช้แบบสอบถามทั่วไปที่อาจไม่เข้าใจบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง เขาเน้นว่าการศึกษาชุมชนควรอยู่บนฐานของความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับศิริพร แสนทอง (2564) ได้เสนอว่า การจัดเวทีประชาคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาไม่เพียงแต่หมายถึงการพัฒนาในเชิงกายภาพ เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนด้วย และบุญยิ่ง ประทุม (2566) ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนควรเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยสรุปบททวนวรรณกรรมได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การเข้าใจปัญหาและบริบทของชุมชนอย่างลึกซึ้งเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนและดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้ข้อมูลจากการวิจัยเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านดอนมะยาง จำนวน 15 คน ที่มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง อาทิ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนที่มีถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำ

แบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 แบบสังเกต (Observation) คือ ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมของบุคคลหรือกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการสังเกตจะเป็นการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน ตัวแบบสังเกตจะประกอบด้วยรายการของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่ต้องการสังเกต ซึ่งผู้สังเกตจะต้องทำการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยมักจะใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมในสภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนดอนมะยางประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ การขายผลผลิตทางการเกษตรยังค่อนข้างจำกัด ทำให้ศักยภาพในการเติบโตของรายได้มีจำกัด นอกจากนี้ ยังพบว่า ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการเกษตรที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ยังคงขาดการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตในชุมชน อีกทั้ง ชุมชนบ้านดอนมะยางมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจหลักคือ เกษตรกรรม โดยการปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักสำหรับครัวเรือนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนและขายในตลาดท้องถิ่น สำหรับครัวเรือนบางครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย และไก่ ถือเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรยังคงมีความเสี่ยงต่อสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน ภัยแล้ง และการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

2. ด้านสังคม

ด้านสังคม ชุมชนบ้านดอนมะยางโดดเด่นในเรื่องความสามัคคีและสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิก ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องและคุ้นเคยกันดี ทำให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การทำบุญ พิธีศพ และการปลูกข้าว การปฏิบัติเหล่านี้ถือเป็นตัวอย่างของ “ทุนทางสังคม” และแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของโครงสร้างทางสังคมของชุมชน นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันผู้สูงอายุ เทศกาลประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างรุ่น และภายในชุมชน องค์กร และกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ชมรมเยาวชน และสมาคมผู้สูงอายุ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการทำงานสังคมสงเคราะห์ โดยมีบทบาทสำคัญในการดูแลสมาชิกในชุมชน

โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าในบางพื้นที่บทบาทของเยาวชนถูกจำกัดอยู่เพียงกิจกรรมที่มอบหมายให้เท่านั้น และเยาวชนไม่ได้แสดงออกหรือกำหนดทิศทางของชุมชนอย่างจริงจัง ซึ่งเรื่องนี้จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อปลูกฝังผู้นำ และปัญหาสังคมมักเกิดขึ้นจากผู้คนในวัยทำงานที่อพยพไปยังศูนย์กลางเมืองใหญ่หรือภูมิภาคอื่นๆ เพื่อแสวงหาโอกาสที่สำคัญ ปัญหาครอบครัวปรากฏให้เห็นในรูปแบบของการขาดการควบคุม และผู้สูงอายุต้องปรับตัวตามความต้องการด้านพลังงานและประสิทธิภาพด้านอาหาร สถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม รวมถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้ยาเสพติดในหมู่วัยรุ่น ถึงแม้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้จะยังไม่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง แต่จำเป็นต้องมีการสังเกตเพิ่มเติม ฉะนั้น โดยสรุปแล้ว วัฒนธรรมชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แข็งแกร่งช่วยรักษาลักษณะทางสังคมของชุมชนบ้านดอนมะยังไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ชุมชนแห่งนี้ยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรและวิถีการดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องมีการปรับตัว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงการเพิ่มการมีส่วนร่วมของเยาวชน การปกป้องประชากรที่เปราะบาง และการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนบ้านดอนมะยัง ยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะการยึดถือ “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำปีของชาวอีสาน เช่น บุญบั้งไฟ บุญเข้าพรรษา และบุญออกพรรษา ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนและเป็นการสืบทอดขนบธรรมเนียมให้คนรุ่นใหม่เข้าใจรากเหง้าของตนเอง ประเพณีเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความร่วมมือจากคนในหมู่บ้าน ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านยังคงแสดงออกถึงความเคารพต่อผู้ใหญ่ ความกตัญญู และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร วัฒนธรรมการแต่งกายแบบพื้นเมือง เช่น ผ้าซิ่นผ้าไหม ยังคงเห็นได้ในงานบุญหรือกิจกรรมสำคัญ โดยการจัดงานบุญประเพณีจะจัดขึ้นในวัด เพราะถือเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและจิตใจของชาวบ้าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านศาสนา การศึกษา และประเพณีท้องถิ่น เช่น การทำบุญตักบาตรในวันพระ การฟังเทศน์ในช่วงเข้าพรรษา และการฝึกอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนในช่วงปิดเทอมฤดูร้อน วัดยังเป็นสถานที่รวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมทางธรรม ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดค่านิยมและประสบการณ์ชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังเผชิญความท้าทายในการสืบทอดวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ผ่านสื่อดิจิทัลมากขึ้น ทำให้บางประเพณีอาจได้รับความสนใจลดลง การสร้างพื้นที่ให้เยาวชนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรม เช่น การจัดงานบุญ การแสดงพื้นบ้าน หรือการบันทึกเรื่องเล่าท้องถิ่นผ่านสื่อออนไลน์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยฟื้นฟูและต่อยอดวัฒนธรรมให้เข้ากับยุคสมัย พร้อมทั้งส่งเสริมให้วัฒนธรรมเป็นพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนบ้านดอนมะยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การใช้สมุนไพรจากธรรมชาติในการรักษาโรคทั่วไป เช่น การใช้ฟ้าทะลายโจร แก้ไข้ หรือการใช้โพลในการประคบแก้อาการปวดเมื่อย ซึ่งความรู้เหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากหมอยาพื้นบ้านและผู้สูงอายุในชุมชน อีกทั้ง ยังมีการนำไปใช้ควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบันในบางครัวเรือน โดยภูมิปัญญาด้านนี้ยังเปิดโอกาสให้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพพื้นบ้าน เช่น ยาต้ม สมุนไพรอบแห้ง และผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกายที่มีจุดขายเฉพาะถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งคือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ระบบการทำนาแบบดั้งเดิมที่อาศัยความรู้ด้านการดูฤดูกาล น้ำฝน และระบบชลประทานชุมชน ชาวบ้านรู้จักการเลือกพันธุ์ข้าวพื้นเมืองให้เหมาะกับสภาพดินและน้ำ รวมถึงมีแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวดั้งเดิม เช่น ข้าวเหนียวและข้าว

หอมมะลิพื้นถิ่น เพื่อรักษาคุณภาพและเอกลักษณ์ของผลผลิต อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้านกำลังเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะการขาดผู้สืบทอด ความไม่สนใจของเยาวชน และการขาดการบันทึกองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างรุ่น เช่น การจัดเวิร์กช็อปในโรงเรียนชุมชน หรือการรวบรวมองค์ความรู้ไว้ในรูปแบบดิจิทัล จะช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ยังคงอยู่และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านกายภาพชุมชน

ด้านกายภาพของชุมชนบ้านดอนมะยางมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเนินสูงสลับกัน โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสัดส่วนหลักของหมู่บ้าน ซึ่งเหมาะสำหรับการปลูกข้าวเป็นหลัก รวมถึงพืชไร่และผักสวนครัวบางชนิด ด้านทิศหนึ่งของหมู่บ้านมีลำห้วยธรรมชาติไหลผ่าน ช่วยหล่อเลี้ยงการเกษตรและเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการอุปโภคบริโภคของชาวบ้าน ถึงแม้จะมีระบบประปาหมู่บ้านให้ใช้อย่างทั่วถึง แต่ในฤดูแล้งยังคงประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอในบางพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนมีถนนสายหลักที่เชื่อมต่อไปยังตำบลตาตทองและอำเภอเมืองยโสธร โดยถนนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตและลูกรัง มีสภาพที่พอใช้ได้สำหรับการสัญจรในช่วงฤดูปกติ แต่ในฤดูฝนบางจุดยังเกิดปัญหาน้ำขังและเส้นทางชำรุด นอกจากนี้ ยังมีไฟฟ้าและโทรศัพท์เข้าถึงครัวเรือนทุกครัวเรือน ส่วนสัญญาณอินเทอร์เน็ตแม้จะเข้าถึงในระดับหนึ่ง แต่ยังมีบางพื้นที่ที่ความเร็วต่ำและไม่เสถียร โดยเฉพาะในครัวเรือนที่อยู่ชานหมู่บ้าน ซึ่งในหมู่บ้านมีสถานที่สำคัญที่ใช้เป็นศูนย์รวมของชุมชน ได้แก่ วัด ศาลาประชาคม โรงเรียนประถมศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางศาสนา การเรียนรู้ และการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เช่น การประชุมประจำเดือน การฝึกอาชีพ หรือการอบรมสุขภาพ สำหรับที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้และบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ ลักษณะเรียบง่ายและสร้างอยู่ตามแนวถนนหรือกระจายตัวตามพื้นที่นา ฉะนั้น โดยสรุป ด้านกายภาพของชุมชนบ้านดอนมะยางยังคงมีความเรียบง่ายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเกษตรและอยู่อาศัย โดยมีทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานในระดับพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต แต่ยังมีบางจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การปรับปรุงเส้นทางสัญจรในฤดูฝน และการขยายสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เท่าทันโลกยุคใหม่

สรุปอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย

1. ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนมะยางพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนาข้าว ทั้งข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ รวมถึงการปลูกพืชผักพื้นบ้านและเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพและจำหน่ายเสริมรายได้ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มทอผ้า และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมและเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครัวเรือน

2. ด้านสังคม ชุมชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครอบครัวและเพื่อนบ้าน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและการบริหารจัดการส่วนรวมที่เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และเยาวชน ผ่านกิจกรรมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ชาวบ้านยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างดี โดยเฉพาะการยึดถือ “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” เช่น บุญบั้งไฟ และบุญเข้าพรรษา ซึ่งสะท้อนความเชื่อทางศาสนาและสร้างความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ การฟ้อนรำ การแต่งกายพื้นเมือง และการจัดกิจกรรมวัดยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น

4. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีภูมิปัญญาหลากหลายที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค และการทำนาแบบดั้งเดิม ภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ แต่ยังเป็นต้นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และสามารถต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

5. ด้านกายภาพชุมชน ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลำห้วย พื้นที่นา และที่ดินทำกิน ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และน้ำประปา เข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกครัวเรือน แม้ยังมีบางจุดที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะเส้นทางในฤดูฝนและสัญญาณอินเทอร์เน็ต พื้นที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน และศาลาชุมชน เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับศิริพร แสนทอง (2564) พบว่า ด้านเศรษฐกิจพึ่งพารายได้จากการเกษตรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม รายได้จากการเกษตรนั้นมีความผันผวนสูง เนื่องจากชุมชนต้องเผชิญกับปัญหามลพิษและการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ส่งผลให้การเพาะปลูกไม่สม่ำเสมอและรายได้ของครัวเรือนมีความไม่แน่นอน และนพพร ศรีสวัสดิ์ (2563) พบว่า การขาดแคลนแหล่งทุนและการเข้าถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่จำกัดศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้ง บุญยิ่ง ประทุม (2565) ในด้านสังคม พบว่า ชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวและกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ยังคงมีอยู่คือการขาดความรู้ด้านการตลาดและการจัดการธุรกิจ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถขยายตลาดออกไปนอกชุมชนได้ ส่วนอำนาจ พงษ์ศิริ (2560) พบว่า การส่งเสริมทักษะการตลาดและการสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการภายนอกจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านดอนมะยาง สามารถสรุปได้ว่าชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาในหลายด้าน เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สมหมาย ทองทิพย์ (2563) การบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และอำนาจ พงษ์ศิริ (2560) นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการน้ำควรเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างเครือข่ายการตลาดและการพัฒนาอัตลักษณ์สินค้าท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในระยะยาว

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

1. การปรับตัวเชิงเศรษฐกิจผ่านกลุ่มอาชีพใหม่ พบว่า ชาวบ้านดอนมะยางเริ่มมีการรวมกลุ่มในรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่แค่เพื่อการผลิต แต่เพื่อการเรียนรู้ เช่น กลุ่มเรียนรู้เกษตรปลอดสาร ซึ่งเป็นการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการด้านสุขภาพของผู้บริโภค ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

2. การเชื่อมโยงของวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวท้องถิ่น พบว่า แม้จะไม่มีจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ แต่พบว่ามี ความสนใจจากนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เดินทางมาเรียนรู้การเข้าร่วมงานบุญ และการทำบุญตามประเพณี ข้อนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนา “การท่องเที่ยววิถีชุมชน” ที่ใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. ปัญหาช่องว่างระหว่างรุ่นในการสืบทอดภูมิปัญญา พบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ขาดความสนใจและไม่สามารถเข้าถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากไม่มีช่องทางในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้มีความเสี่ยงที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สมุนไพร จะสูญหายหากไม่มีการจัดเก็บและถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสานในชุมชนบ้านดอนมะยาง โดยเน้นการลดการพึ่งพาพืชเชิงเดี่ยว และเพิ่มการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ทนแล้งและให้ผลผลิตสูง เช่น พืชสมุนไพรหรือพืชผักปลอดสารพิษ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางการเกษตร เช่น ระบบชลประทานอัจฉริยะและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง

1.2 ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นแหล่งอบรมและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ และการตลาดออนไลน์ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองและขยายตลาด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านดอนมะยาง โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการในท้องถิ่น การจัดการสินค้าชุมชน และการเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์

2.2 ควรดำเนินการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการเกษตรในชุมชนบ้านดอนมะยาง อย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลภูมิอากาศย้อนหลังและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อหาแนวทางในการปรับตัวและสร้างมาตรการรองรับที่เหมาะสม เช่น การจัดการน้ำและการปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนทานต่อสภาวะแล้ง

เอกสารอ้างอิง

นพพร ศรีสวัสดิ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญยั้ง ประทุม. (2565). การพัฒนาชุมชนผ่านการรวมกลุ่มอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการพัฒนาชุมชน*, 21(2), 89-102.

บุญทัน ดอกไธสง. (2560). *การพัฒนาชุมชน: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปกรณ ลีสกุล. (2561). *แนวทางการพัฒนาชุมชนโดยใช้ฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วม*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ศิริพร แสนทอง. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเกษตรในชุมชนชนบท. *วารสารวิจัยสังคม*, 15(1), 33-45.

สมหมาย ทองทิพย์. (2563). การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการพัฒนาชุมชน*, 10(3), 12-27.

สถาบันวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น. (2562). *คู่มือการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2558). *แนวทางการจัดเวทีประชาคมเพื่อการจัดทำข้อมูลชุมชน*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แนวทางการจัดเก็บข้อมูลชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*.

กรุงเทพฯ: สภาพัฒน์.

อำนวย พงษ์ศิริ. (2560). การสร้างเครือข่ายการตลาดและการส่งเสริมการเกษตรในชุมชน. *วารสารเศรษฐศาสตร์ชุมชน*, 14(4), 65-78.